

VÁRIHÁZY OSZKÁR*

M Á T H É Á R O N

Az 1945. esztendő Magyarországot rettenetes állapotban találta. A hadszíntérré vált ország egyik felén a nyilaskeresztes pártszolgálatosok kegyetlenkedtek, fosztogattak és gyilkoltak, a másik felén a szovjetek és az általuk létrehozott vörös karszalagos milíciák hurcoltak tízezreket „málenkij robotra”. A fronton borzasztó pusztítással folyt tovább a harc a szovjet és a német hadseregek között. A szovjetek mellett a hozzájuk időben átálló románok, illetve később az átállást szerencsétlenül végrehajtó bolgár csapatok is harcoltak, például Budapest ostromakor is. A németek mellett a még kitartó magyar alakulatok foglaltak állást. A Magyar Királyi Honvédség ekkor már a széthullás jeleit mutatta. Nemcsak azért, mert a Szálasi-kormány természetétől fogva képtelen volt a valódi kormányzati munkára, de nem is csupán azért, mert az országnak csak a kisebbik része volt uralmuk alatt; hanem azért is, mert a magyar emberek többsége a józan paraszti ész alapján látta, hogy a háború elveszett, és a többség azt remélte, hogy a front gyorsan átvonul „fölötte”. A magyar honvédek egy része vitézül harcolt a szovjetek és különösen is a románok ellen, míg az utóbbiakat ki nem vonták a harcokból szovjet utasításra. A honvédek másik része inkább megadta magát, csakhogy a maga részéről befejezhesse a háborút. A legnagyobb rész azonban érthető módon leginkább a túlélésre koncentrált: ha muszáj volt, harcolt, de ha tudott, „dekkolt”, visszavonult, kivonta magát a harcokból – különösen, miután egyre inkább kiderült, hogy a németek részéről sem bizalom nincs, sem felszerelés nem érkezik. Öngyilkosnak is minősíthető parancsok viszont annál inkább. Friessner vezérezredes 1944. december elsejei parancsában a következőket írta: „A magyar katonák vagy alakulatok ellenséghez való átállásának észlelése esetén minden fegyver tüzét azonnal az áruló hordákra kell összpontosítani. Mindenkinek tudnia kell: ha túl gyáva ahhoz, hogy becsülettel haljon meg, akkor szégyenben fog.”¹ Ebben a helyzetben helyes döntéseket hozni bármelyik tiszt számára szinte lehetetlennek tűnhetett. Váriházy Oszkár alezredes a budapesti ostrom alatt 1945. január végétől a 6. gyalogezred parancsnokaként ravasz elhatározásra jutott. Bátorfy Ferenc, a Magyar Királyi Honvédség őrmestere ezt így idézte föl: „Váriházy jó taktikával dolgozott. Úgy szétszórta a csapatát, annyi kisebb csoportra s olyan, egymástól elkülönült szálláshelyekre, hogy semmiképpen sem mutatott harcoló egységet, így a német parancsnokság nem tudott minket felhasználni. Csak amikor szembe fordultunk a németekkel, akkor tömörített bennünket Váriházy egységbe.”² Róla lesz szó a továbbiakban.

* Ezzel az írással a *Kommentár* sorozatot kezd, amelyben röviden mutatja be a múlt olyan magyar alakjait, akik kevésbé ismertek, és/vagy életművük ellentmondásos, de érdemes megismerni. (A szerk.)

1 Idézi VÁNYAI Márton: *Amit kevesen tudnak: magyar segítséggel foglalták el a szovjetek Budapestet*. Qubit, 2023. január 27. <<https://qubit.hu/2023/01/27/amit-kevesen-tudnak-magyar-segitsseggel-foglaltak-el-a-szovjetek-budapestet>>.

2 Idézi GYÖRGY István: *Két és fél ezren voltak. A Budai Önkéntes Ezred harcairól (1945. január–február)*. *Népszabadság*, 1968. december 23. 6.

SZEMBEFORDULNI A NÉMETEKKEL?

A magyar katonai gondolkodásban és a történelmi hagyományban is létezik egy paradoxon. Aki 1944. október 15., azaz a nyilaspuccs után nem esküdött fel Szálásra, azt elismerés illeti; viszont aki átállt a szovjetekhez, az már a fél évszázadnyi kommunista propaganda ellenhatásaként inkább a „nemszeretem” kategóriába tartozik. Vajon szembe lehetett-e fordulni úgy a németekkel, hogy közben nem megy át a döntést meghozó a front másik oldalára? 1945 elején erre már semmiféle lehetőség nem kínálkozott. Igaz, arra se nagyon, hogy a szó szoros értelmében „átállásra” kerülhessen sor. Aki átállt, az a szovjet hadifoglyalágerek nyomorúságos, sokszor magát a halált jelentő körülményei közé került. 1944. október 15-ét követően az 1. hadsereg soraiból mintegy 20 ezren (!) váltak ki, köztük Szász Ferenc ezredes vezetésével a 9. gyalogezred és a 7. gyalogezred részei. Szász ezredes a 9. gyalogezred parancsnokaként kérte, hogy ezrede éljen a 4. Ukrán Front kötelékében harcolhasson a németek ellen, de elutasították, s helyette az átállók sorsa a hadifogság lett.³ Igaz, Szásszal jól bántak, és később egy 1700 fős légió megalakításával bízták meg, amely légiót azonban nem vetették harcba, sőt fel sem fegyverezték. Amikor azután Debrecenben és Jászberényben alakulni kezdett az Ideiglenes Kormány alatt az új magyar hadsereg, Szászt és embereit a szovjetek átadták a magyar fél részére.⁴

Magyarországról ráadásul a világháború éveiben a megszálló csapatok és a 2. hadsereg tagjaként sokan megjárták a Szovjetuniót, és amit láttak, az nem hozta meg kedvüket ahhoz, hogy a szovjet oldalt válasszák. A magyar közvéleményben ismert volt a katyni mészárlás is, nem utolsósorban a szakértői

Elszabadulás –

A budapesti Kálvária tér
és a Losonci utca sarka
(VIII. kerület)
1945 januárjában
(Fortepan)

3 Kís András: *Az antifasiszta magyar katonai hagyományokról*. Akadémiai, Bp. 1978. 46.

4 BERTI Mihály: *Nehéz út. Szász Ferenc életútja*. Békés Megyei Tanács V. B. Műv. Ifjúsági Sportosztálya, Békéscsaba, 1990. 39.

Frontvonal –

A Váriházy vezette Budai Önkéntes Ezred állásának ábrázolása Sárközi Sándor *A Budai Önkéntes Ezred parancsnoka – Váriházy Oszkár élete* (1991) című könyvében

gárdában részt vevő Dr. Orsós Ferenc orvosprofesszor miatt. Vajon melyik magyar tisztnek ne fordult volna meg a fejében, hogy esetleg vele is úgy fognak bánni a szovjetek, mint a lengyel tisztekkel? Magyarországon a „szocializmus” fogalma ugyan nem volt teljesen népszerűtlen, de a szovjet kommunizmusról a legtöbben úgy gondolták, hogy 1919-ben már bemutatkozott, és azt bizony kevesen vágyták vissza. A németeket viszont a magyar tisztikarban az I. világháborúból is kiindulva fegyvertársnak tekintették, ráadásul a felsőbbrendű németiségről szóló goebbelsi propaganda is hatott. A magyar nemzet számára

a szövetségesek semmit nem kínáltak – a jogosan orvosolni kívánt trianoni diktátum óvatos kiigazítását sem.⁵ A szovjet harcosok sem felszabadítóként érkeztek magyar földre, és ezt viselkedésükkel alaposan ki is mutatták, még akkor is, ha egy-egy szovjet parancsnok néhány helyen komoly segítséget adott az újrakezdéshez. Legvégül pedig ne felejtjük el, hogy a szovjet propagandában éveken keresztül a magyarokat a legvadabb színekkel festették, szinte még a németeknél is rosszabbak. Hogy ez egy átgondolt politika volt, azt mutatja, hogy a szovjet vezetés kifejezetten megtiltotta a hadifoglyokból szervezendő magyar légiók szervezését, pedig jelentkező bőven akadt volna a harcra.⁶ Csak a magyar kommunistákból és a gondosan kiválogatott, majd „antifasiszta iskolát” végzett, maroknyi hadifoglyból álló partizáncsoportok (valójában diverzáns egységek) bevetése jött szóba.

Ebben a keretrendszerben kell tehát mérlegre tennünk azok döntését, akik Budapest ostroma során mégis megkísérelték egész alakulatukkal a szembefordulást a németekkel. Néhány sikertelen kísérletet követően – amikor is az átállók hadifogságba vitték – az első ilyen ismert félig-meddig sikeres példa a 72. határvédelmi műszaki zászlóalj 1. és 2. századának esete, amelyek a belvárosi Sas utca és az Egyetem tér védelmét látták el. A zászlóalj 1945. január 17-én parancsot kapott a Budára való vonulásra, de Barangó István százados zászlóaljparancsnok tiszti-tiszthelyettesi gyűlést tartott, és azon úgy határoztak, hogy inkább átállnak a szovjetekhez. Másnap elzavarták a német járőröket, és át is álltak, de egyelőre csak a gödöllői hadifoglytáborba kerültek. Később a szovjetek Debrecenbe szállították őket, ahol március 4-én adták át őket a magyar hatóságoknak. Végül az újonnan szervezett magyar 6. hadosztály műszaki zászlóaljaként Ausztriában ők is megszálló feladatokat láttak el a szovjet zónában.⁷

a szovjetek nem felszabadítóként érkeztek Magyarországra

MAGYAR ÖNKÉNTESK

A szovjet oldalon harcoló magyar önkéntes egységek szervezésének megindulását régebben ahhoz szokták volt kötni, hogy a szovjetek mintegy „megvárták”, amíg a magyar Ideiglenes Nemzeti Kormány hivatalosan is megkötötte a fegyverszünetet (1945. január 20.), és ezután kapott engedélyt a 2. Ukrán Front a szovjet főparancsnokságtól a magyar átálló alakulatainak megszervezésére. A magyarázat annyiban sántít, hogy adatok vannak arra, hogy már január 17-én megalakult az első magyar önkéntes század egy átállt légvédelmi tüzérszázadból, amely Budafok ostromában vett részt.⁸ A kisebb, önkéntes szakaszok megalakítását jószérivel számba venni sem lehet, közöttük akadhatnak *ad hoc* létrejött csoportok, amelyek a pesti oldalon részt vehettek a szovjetek oldalán a harcokban, és utána vélhetően hadifogságba kerültek. Sokkal realitásabb az a feltételezés, hogy a kimerült, leharcolt szovjet 37. lövészhadtest kívánta sorait magyar átállókkal megerősíteni, és ehhez megszerezte Malinovszkij marsall jóváhagyását, aki pedig nyilván még feljebből szerzett erre engedélyt.⁹ Később más szovjet magasabb egységek is létrehozhattak saját magyar önkéntes századokat.

Összesen legalább 20 önkéntes század alakult meg átálló magyar honvédekből Budapest ostroma során a budai oldalon vívott harcok közben, de van 30 századot említő becslés is.¹⁰ A szervezőmunkában a szovjetek sorai-ban tevékenykedő négy magyar kommunista biztos is részt vett, közülük a legismertebb Krupicz Ferenc. Ő azonban csak 12 önkéntes századról írt

5 Bővebben lásd BORHI László: *Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig*. Osiris, Bp. 2015. 73–76.

6 Lásd bővebben: VARGA Éva Mária: *Magyarok szovjet hadifogságban (1941–1956). Az oroszországi levéltári források tükrében*. Russica Pannonica, Bp. 2010. 293–295.

7 KESERŰ István: A horthysta határőrizeti szervezet felbomlása és a felszabadult Magyarország határőrségének megalakulása. *Honvédelem*, 1975/5. 90.

8 TÓTH Sándor: A Budai Önkéntes Ezred története. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1960/1. 74.

9 VÁNYAI: *I.m.*

10 SZEBELKÓ Imre: *Határkövek. Visszaemlékezések*. Zrínyi, Bp. 1988. 133–134.

viszaemlékezéseiben; lehet, hogy a többi század ügyében a másik három magyar kommunista intézkedett?¹¹ Vagy mivel a századok létszáma erősen változott, összevonták őket? Vagy csak 12 magyar század vett részt a harcokban, a többi a későn átállókból alakult? Nem tudjuk.

Az átállt magyarok rövid, pár napos pihenőt kaptak, megfelelő étellel, illetve tisztálkodhattak. Fegyvereiket le kellett adniuk, helyette szovjet fegyvereket kaptak, amelyeket gyorstalpaló oktatáson ismertettek a melléjük beszozott szovjet összekötők. Ezt követően saját egyenruhában, vörös vagy fehér ejtőernyőselyemből készült karszalaggal és hajtókajelzéssel már bevetésre indultak. A szovjet parancsnokság által kiállított igazolvánnyal is rendelkeztek. Január 21-én már biztosan harcolt egy önkéntes egység a Farkasréti temetőben.¹² Ezt követően a többi századot is ebben az irányban vetették be. Február elején a kommunista korszak történetírása szerint már naponta alakult egy önkéntes század.¹³ Az önkéntes századok legvéresebb harcaikat a Déli pályaudvarért vívták. Ha magyar egységekkel kerültek szembe, a harc általában elmaradt, vagy soraikba fogadták a magyar védőket, vagy egyszerűen elengedték őket. A magyar önkéntesekhez átálló magyar védők esetében később gondot okozhatott az, hogy nem rendelkeztek a szovjetek által kiállított igazolvánnyal.

A VÁRIHÁZY-CSOPORT

De hogyan kerül a történetbe a nem ebben a térségben elhelyezkedő 6. gyalogezred s hozzátartozó töredékalakulatokból álló úgynevezett Váriházy-csoport? Váriházy Oszkár eredetileg Braun Oszkárként, sváb családból származott. Nevét magyarosította. Hivatásos honvédtisztként végzett a pécsi hadapródiskolában éppen az I. világháború kitörésekor. Végigharcolta a Nagy Háborút, kitüntetésekkel – köztük Ezüst Vitézségi Érmel – szerzett. A Tanácsköztársaság

Vörös Hadseregében is szolgált, emiatt 1921-ben szolgálaton kívüli viszonyba helyezték. 1928-ban térhetett vissza a Honvédséghez, s folytatta hivatásos tiszti karrierjét. Számos írása jelent meg a katonai szaksajtóban. 1942-ben a 2. hadsereg egyik zászlóaljparancsnokaként részt vett a Don melletti harcokban. Az egyik hídfőcsata után, októberben élesen tette szóvá

felettese elött a lehetetlen helyzetet, a sok vérvesztéssel járó parancsokat. A hadbíróaságtól az mentette meg, hogy hazarendelték. 1944-ben az 1. hadsereg kötelékében a 18. gyalogezred parancsnoka volt a galíciai harcok idején. Alakulatát a kiugrási kísérlet biztosítására rendelték fel Budapestre, de nem érhetek fel a fővárosba, amikor az október 15-i események már lejátszódtak. Budapest ostromának legelejétől, azaz 1944. december 24-től a 10. hadosztály gyűjtőkeretének parancsnoka, majd január 27-én nevezték ki a 6. gyalogezred parancsnokává. Az ezred a mai Bartók Béla út (akkor Horthy Miklós út) Szent Gellért tér és Móricz Zsigmond körtér (Horthy Miklós körtér) közötti szakaszán települt. Váriházy a környék ottragadt vagy alakulatuktól elszakadt kisebb egységeket is saját parancsnoksága alá vonta, így jött létre a Váriházy-csoport.¹⁴ A harcokat nem erőltette, embereit igyekezett megkímélni. Vajon csak legenda lenne az a történet, miszerint Váriházy még az 1944. november–decemberében a Gödöllő környéki harcok során kapcsolatba lépett volna a szovjetekkel és átengedett volna egy szovjet egységet?¹⁵ Ha így van, akkor nem zárhatjuk ki, hogy a szovjetek számoltak vele. Már csak azért sem zárhatjuk ezt ki, mivel a 10. hadosztály személyi gyűjtőjének parancsnokaként igazolványokat adott a baloldali ellenállók részére is.

Váriházy 1945. február 10-én megtagadta azt a parancsot, hogy vonuljon vissza a Várba. Ezt követően február 11-én a Gellért Szállóban összecsapásra

11 KRUPICZER Ferenc: Magyar önkéntesek az első vonalban. Budapest, 1985/1–2. 21.

12 VERESS D. Csaba: Magyarország hadikronikája 1944–1945. I. köt. Militária, Bp. 2002. 890.

13 Lásd például: TÓTH Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon. Zrínyi, Bp. 1965. 99–103.

14 LUKÁCS Bence: A kaposvári M. Kir. 10. „Rosseb” gyaloghadosztály harcai Magyarország védelmében (1943–1945) Doktori disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bp. 191.

15 GYÖRGY: I.m. 6.

az átállás nem
volt „sima ügy”

kerülhetett sor német és nyilas járőrökkel, délutánra viszont a szovjetek elfoglalták a Körteret a németektől, és az első T-34-es elérte a Váriházy-csoport körletét. Az odaérkező szovjet összekötő tiszt nyomán a fegyvereket letéve indultak el Budafok felé. Az átállás azonban nem volt „sima ügy”. Létay Gyula, Váriházy segéd tisztje így emlékezett vissza:

„Fogságba esésünkkor bennünket a budafoki borospincékbe hajtottak, az én pk-om [ti. Váriházy] is alezredes volt, s róla is lehúzta a csizmáját egy orosz katona és éjjel a pincében egy másik katona a rövid bőrkabátjától fosztotta meg. Parancsnokom idegileg teljesen összetört, de mi nem kértük számon a nemzetközi egyezményeket. Támogattuk őt, hogy velünk maradjon. Reggel módunk volt jelentkezni a németek elleni harcra, beteg parancsnokunkat is magunkkal vittük.”¹⁶

Váriházy némileg megszépítve a dolgot, 1946-ban így írt: „A Vörös Hadsereg nagylelkű volt, teljesítette kérésünket és a volt »Rosseb-ezred« újjászerveve, mint »Budai Önkéntes Ezred« rohamozta meg a Vár falait.”¹⁷

Február 12-én tehát Váriházyt tájékoztatták a szovjetek, hogy a magyar századok már harcolnak a szovjet oldalon, azok egy részét összevonják, s egyelőre egy zászlóaljat hoznak létre. Felkérték parancsnoknak. Néhány nap múlva, 15-én alakították meg az összes magyar önkéntes egységből a 1. magyar önkéntes ezredet – amelyet később „Budai Önkéntes Ezrednek” neveztek el. Eltérő adatok szerepelnek a történeti irodalomban az ezred nagyságára nézve. Hogy 12 századból, két tábori és egy légvédelmi üteg keretéből és egy híradó századból állt volna, valószínűbb, hogy csak a február 12-én szervezett zászlóaljra vonatkozik. A források többségében az ezred összetételeként 20 századot jelölnek meg végső adatként, 4 zászlóaljba sorolva. Közöttük egy zsidó munkaszolgálatos század volt.¹⁸

A Váriházy vezénylete alatt átállt kb. 1000–1200 fő nagyobb akciókban már nem vett részt. A Budai Önkéntes Ezred hagyomány szerint 2500 főből állt, bár háromezer jelentkezőt is említenek. A szovjet 180. lövészadosztály jelentése a szovjetekhez csatlakozó magyarok létszámadatairól (1945. február 20-ig, a budai arcvonalon) megkülönbözteti a harcokban ténylegesen részt vevőket és a többi átállót: „1.: A Vörös Hadsereg oldalán a németek ellen vívott harcban résztvevők létszáma: 1619 fő. 2.: A Vörös Hadsereg oldalára átállók létszáma: 2467 fő.”¹⁹ Veszteségük 160 fő elesett volt, bár a magyar önkéntesek tömegsírnak emlékművén 247 elesettre vonatkozó adat szerepel. A különbség feltehetően a „nem hivatalos” önkénteseket, vagyis a harc közben átállt magyar honvédeket takarja, akik nem rendelkeztek szovjet igazolvánnyal. További 440 önkéntes sebesült meg. A Vár teljes elfoglalása után a Buda környéki erdők átfésülésében a kitörők nyomában február 16-ig vettek részt a magyar önkéntesek. Váriházy ezredét a szovjetek ezután először pihenőre Kelenvölgybe, majd Jászberénybe, a hadifogolytáborba irányították. Más adat szerint csak a hadifogolytábor mellé, egy ideiglenes táborhelyre.²⁰ Egy futballpályán, négy alig álcázott szovjet géppuska biztosítása mellett fegyverezték le őket a szovjetek, akik tartották a vitéségüket előzőleg megmutató magyaroktól. A láger politikai tisztjének tolmácsa, Cercov nagyon megkönynyebült, amikor sikerült Váriházyt rávenni, hogy adassa le a fegyvereket. Arra is van utalás, hogy volt olyan része az ezrednek, amelytől már a Kelenvölgyben elvették a fegyvereket.²¹ Jászberényben végül is a szovjetek engedélyezték

Váriházy Oszkár (1897–1957)
a II. világháború idején
és idős korában
(Magyar Nemzeti
Digitális Archívum)

16 LÉTAY Gyula: Igaz honvédelem! *Ez a Hét*, 1997/13. 22–23.

17 VÁRIHÁZY Oszkár: Budától Tolnáig. A „Budai Önkéntes Ezred” megalakulása. *Honvéd*, 1946/1. 13.

18 ERDEŐS László: *A magyar honvédelem egy negyedszázada (1919–1944)* II. köt. Attraktor, Máriabesnyő – Gödöllő, 2007. 241.

19 Idézi: VÁNYAI: *I.m.* (o.n.)

20 GOSZTONYI Péter: *A zászló. Irodalmi Ujság*, 1978/7–8. 8.

21 TÓTH: *I.m.* 94.

Életrajz

Született: 1897. március 12.

1911. Megkezdni tanulmányait a pécsi hadapródiskolában

1914. október 15. Katonai tanulmányait befejezi, zászlóssá avatják

1914–1918. Az I. világháborúban a 17. honvéd gyalogezredben teljesít frontszolgálatot

1917. Főhadnaggyá léptetik elő és századparancsnokká nevezik ki

1919. március 21. után a Tanácsköztársaság Vörös Hadseregében szolgál tovább

1921. Szolgálaton kívüli viszonyba helyezik

1928. Próbaszolgálatra hívják be a 7. gyalogezredhez, egy év után véglegesítik

1942 májusában a 2. hadsereggel a keleti arcvonalra indul mint a 36/III zászlóalj parancsnoka

1942 októberében a Don mellől vezénylik haza, majd a Sárbogárdon felállított 18/II pótzászlóalj parancsnoka lesz

1944 augusztusában a 18. gyalogezredrel együtt az 1. hadsereg kötelékében a frontra vezénylik

1944. október 1. A 18. gyalogezred parancsnoka lesz, rövidesen Budapestre vezénylik alakulatát a kiugrás biztosítására, azonban a parancs későn érkezik

1944. december 24-én, Budapest ostromának kezdetén, a 10. hadosztály tábori gyűjtőkeretének parancsnoka lesz, az alakulatuktól elszakadt katonák és az új behívottak elosztásáért felel

1945. január 27. A 6. gyalogezred parancsnokává nevezik ki

1945. február 11. A 6. gyalogezredrel és más töredékalakulatokkal (az ún. Váriházy-csoporttal) átáll a szovjetekhez

1945. február 12-én megalakul az új 1. gyalogezred (később: Budai Önkéntes Ezred) a Váriházy-csoportból és más, korábban átállt egységekből

1945. március 1. A Budai Önkéntes Ezredet a szovjetek Jászberényben lefegyverzik, az állományt hadifogságba vetik

1945. március 20. Parancsnokságával megalakul az 1. gyalogezred a jászberényi hadifogolytáborban

1945 szeptemberében belép a Magyar Kommunista Pártba

1946. február 11. Kinevezik az 1. hadosztály parancsnokává

1946. november 15. Vezérőrnaggyá léptetik elő

1949. szeptember elsején beosztásából felmentik, a következő évben nyugállományba helyezik, nyugdíját megvonják

Meghalt: 1959. május 9.

1995-ben posztumusz rehabilitálják, vezérezredessé léptetik elő

a magyar Ideiglenes Kormány számára a haderő szervezését, így a budai önkéntesek egy részéről megalakult az 1. gyalogezred, Váriházy parancsnoksága alatt. Mások az önkéntesek közül hadifogságba kerültek. Váriházy és ezrede még részt vett április végén Bécsújhely környékén megszálló feladatok ellátásában, de a háború rövidesen véget ért.

A hazatérő Váriházy Oszkár karrierje felfelé ívelt, ráadásul 1945 szeptemberétől a Magyar Kommunista Párt tagja lett, 1948-ban pedig az új nevet felvevő kommunista állampárté (Magyar Dolgozók Pártjéé) is. Már vezérőrnagy volt, amikor a Néphadseregben végbevitt tisztogatások részeként 1949. szeptember 21-én beosztásából felmentik, s elrendelik felülvizsgálatát. 1950. január 1-i hatállyal nyugállományba helyezték, nyugdíját hamarosan megvonták. Egykori bajtársai révén a *Katonai Szemlé*be írt cikkeket, ez volt az egyedüli jövedelemforrása, amíg súlyosbodó szembetegsége miatt ezzel fel kellett hagynia. Nyugdíját 1955-ben visszaadták, de rehabilitációja teljes mértékben csak 1991-ben ment végbe, amikor posztumusz vezérezredessé léptették elő.

GYORSMÉRLEG

Végül is volt-e jelentősége a magyar önkéntesek szerepvállalásának? Aligha kétséges, hogy tényleges és jelképes értéke egyaránt volt. Komoly teljesítményükkel megrövidítették az ostromot, a polgári lakosság szenvedéseit. A Budavári Palota német védői magyar önkéntesek előtt tették le a fegyvert, a Turul melletti kapura a szovjet vörös lobogó mellé az önkéntesek a magyar nemzeti zászlót is kitűzhatték. Többüket a szovjetek kitüntették. Sajnos azonban annyiban nem változtattak a nagyhatalmi leosztáson, hogy áldozatuk kevésnek bizonyult a „vérváltás” megfizetéséhez, s így Magyarország továbbra is a vesztes, mégpedig az erkölcsi vesztes kategóriájában maradt. Abban a kategóriában, ahonnan a magyar részvételt megtiltó Sztálin nem engedte ki az országot. ■